Slovenski dom

Naročite se čimprej na »Slovenčev koledar«

Preis - cena - prezzo L 0.50 Leto VIII.

Schriftleiter, urednik, redattore: Mirko Javornik. — Herausgeber, izdajatelj, editore: ing. Sodja. — Für Ljudska tiskarna, za Ljudsko tiskarno, per la Stamperia popolare: Jože Kramarič — Ljubljana, Kopitarjeva 6. — Tel. 4001—4005. — Abonnement, naročnina, abbonamento: L. 11.

Ljubljana, sobota, dne 23. oktobra 1943 - Št. 239

Ausdehnung der sowjetischen Angriffe

Landungsversuche der Bolschewisten an der Krim gescheitert 190 Sowjetflugzeuge in zwei Tagen vernichtet - In Süditalien örtliche Kampftätigkeit - Erfolgreicher Luftangriff auf feindliches Geleit westlich Algier

DNB 22. Okt. Aus dem Führerhauptquartier. Das Oberkommando der Wehrmacht gibt bekannt:

An der Ostfront dehnten die Sowjets ihre Angriffe auf weitere Frontabschnitte aus.

Zwischen Asowschem Meer und Saporoschje trat der Feind nach heftiger Feuervorbereitung erneut zum Angriff an, wurde jedoch unter hohen Verlusten im wesentlichen abgeschlagen. Die Kämpfe sind noch im Gange.

Im Kampfraum südöstlich Krementschug versuchten die Sowjets auch gestern ihren Einbruch nach den Seiten zu erweitern. In den schweren, noch andauernden Kämpfen wurde eine feindliche Panzergruppe aufgerieben.

Auch in der Dnjepr-Schleife, südöstlich Kiew verliefen feindliche Angriffe trotz starken Kräfteeinsatzes bis auf einen inzwischen abgeriegelten örtlichen Einbruch ergebnislos. Nördlich Kiew wurde durch ein eigenes Angriffsunternehmen ein wichtiger Flussabschnitt erreicht und vom Feinde gesäubert.

Nordwestlich Tschernigow fingen unsere Truppen die immer wiederholten Durchbruchsangriffe der Sowjets in erbitterten Kämpfen auf.

Auch westlich Smolensk nahm die Kampftätigkeit wieder zu. Beiderseits der Autobahn mit starker Artillerie- und Schlachtfliegerunterstützung auf schmaler Front angreifender Feind wurde abgewiesen.

Ein Landungsversuch der Sowjets, der mit schwachen Kräften an der Ostküste der Krim unternommen wurde, scheiterte.

Von der übrigen Ostfront werden erfolglose feindliche Übersetzversuche über den Wolhow und die Newa und ein erfolgreiches Angriffsunternehmen südwestlich Welikije-Luki gemeldet.

Deutsche Kampf- und Nahkampffliegergeschwader zusammen mit rumänischen Schlachtfliegern griffen wiederholt in die Abwehrkämpfe ein und führten besonders schwere Angriffe gegen feindliche Bereitstellungen im Einbruchsraum südöstlich Krementschug.

Am 20. und 21. Oktober wurden in Luftkämpfen und durch Flakartillerie bei 6 eigenen Verlusten 190 Sowjetflugzeuge vernichtet. Leutnant Lang, Staffelführer in einem Jagdgeschwader, errang gestern 12 Luftsiege.

An der süditalienischen Front herrschte nur im Westabschnitt örtliche Kampftätigkeit.

Im Seegebiet westlich Algier griffen deutsche Kampf- und Torpedoflugzeuge feindliches Geleit an. Mehrere Transporter und ein Bewachungsfahrzeug wurden getroffen. Mit der Vernichtung eines Teils dieser Schiffe kann gerechnet werden. Fünf Flugzeuge kehrten von diesem Einsatz nicht zurück.

Einzelne britische Störflugzeuge warfen in der vergangenen Nacht planlos einige Bomben im nordwestlichen Reichsgebiet.

Schnelle deutsche Kampfflugzeuge stiessen in der Nacht zum 22. Oktober nach London vor und erzielten Bombentreffer in den befohlenen Zielräumen.

Nach den endgültigen Meldungen der Luftverteidigungskräfte hat der Feind bei seinen Tages- und Nachtangriffen am 20. Oktober gegen das Reichsgebiet nicht 18, sondern 28 Flugzeuge verloren.

Razširitev sovjetskih napadov

Neuspeli boljševiški izkrcevalni poizkusi na Krimu - 190 sovjetskih letal uničenih v dveh dneh - Krajevni boji v južni Italiji - Uspel napad na sovražno spremljavo zapadno od Alžira

Führerjev glavni stan, 22. oktobra. DNB. Glavno poveljstvo oboroženih sil javlja:

Na vzhodnem bojišču so razširili Sovjeti svoje napade na nadaljne frontne odseke.

Med Azovskim morjem in Zaporožjem je sovražnik po močni topniški pripravi ponovno napadel, bil pa je z velikimi izgubami v glavnem odbit. Boji so še v teku.

Na bojišču jugovzhodno od Kremenčuga so Sovjeti tudi včeraj poizkušali razširiti svoj vdor na obe strani. V težkih, še trajajočih bojih, je bila uničena neka sovražna oklepna skupina.

Tudi v kolenu Dnjepra, jugovzhodno od Kijeva, so se ponesrečili sovražni napadi, izvedeni z močnimi silami. Uspel je le nek krajevni vdor, ki pa je bil med tem že odrezan. Severno od Kijeva je bil z lastnim napadom dosežen važen odsek reke, ozemlje pa je bilo očiščeno sovražnika.

Severozahodno od Černigova so zadržale naše čete v ogorčenih bojih vedno znova se ponavljajoče sovjetske prodorne poizkuse.

Boji so se ojačili tudi zahodno od Smolenska. Sovražnik, ki je napadel z močno podporo topništva in bojnih letal vzdolž avtomobilske ceste na ozkem bojišču, je bil odbit.

S slabšimi silami izvršen sovjetski izkrcevalni poizkus na vzhodni obali Krima se je ponesrečil.

Z ostalega vzhodnega bojišča poročajo, da je sovražnik zaman skušal prekoračiti Volhov in Nevo ter da se je ponesrečil nek njegov napad jugozahodno od Velikih Lukov.

Nemški bojni letalci in jate letal za boje iz bližine so skupno z romunskimi vojnimi letalci vedno znova posegali v obrambne boje ter so težko napadli sovražnikova zbirališča na področju vdora jugovzhodno od Kremenčuga.

Dne 20. in 21. oktobra je bilo uničenih v zračnih bojih in s streli protiletalskega topništva ob šestih lastnih izgubah 190 sovjetskih letal. Včeraj je poročnik Lang, vodja neke skupine lovskih letal, zabeležil 12 letalskih zmag.

Na južnem italijanskem bojišču so bili krajevni boji samo v zahodnem odseku.

Zahodno od Alžirja so napadla nemška bojna in torpedna letala neko sovražno ladijsko spremljavo. Več prevoznih parnikov in neka straža ladja je bilo zadetih. Lahko računamo, da je bil del tega brodovja izgubljen. S poleta se ni vrnilo 5 naših letal.

V severozahodnem državnem področju je nekaj britanskih motilnih letal popolnoma brez cilja odvrglo svoje bombe.

Hitra nemška bojna letala so v noči na 22. oktober prodrla do Londona in zadela z bombami obljudene stanovanjske predele.

Po dokončnih ugotovitvah protiletalske obrambe je izgubil sovražnik pri svojih dnevnih in nočnih napadih na državno področje dne 20. oktobra 28 letal in ne samo 18.

ALLARGATE PUNTATE DI SOVIETI

Dal Quartier generale del Führer, 22 ottobre. DNB. Il Comando Supremo germanico comunica:

Sul fronte orientale hanno esteso i sovietici i loro attacchi su altri settori del fronte.

Tra il Mare d'Asov e Saporoschie ha rinnovato il nemico dopo intensa preparazione di fuoco il suo attacco, veniva però sostanzialmente respinto con alte perdite. I combattimenti sono ancora in corso.

Nel settore di battaglia a sud-est di Cremenciug cercavano anche ieri i sovietici di allargare la loro puntata sulle ali. In difficili combattimenti che sono tuttora in corso è stato annientato un gruppo di carri armati nemici.

Anche nell'ansa d Dnjeper, a sud-est di Kiev rimanevano gli attacchi nemici senza esito malgrado l'impiego di forti forze, ad eccezione di una puntata locale, prontamente stroncata. A nord di Kiev veniva raggiunto in un proprio attacco un importante settore fluviale da cui il nemico veniva cacciato.

A nord-ovest di Cernigov intercettavano le nostre truppe i ripetuti tentativi sovietici di penetrazione in accaniti combattimenti.

Anche ad occidente di Smolensk veniva ripresa l'attività combattiva. Il nemico, che attacava su uno stretto fronte con forte appoggio d'artiglieria e di velivoli da combattimento, veniva respinto su ambo i lati dell'autostrada.

Un tentativo d'approdo dei sovietici, intrapreso da deboli forze sulla sponda orientale della Crimea è fallito.

Dal rimanente fronte orientale non si segnalano che falliti tentativi nemici di varcare il Volhow e la Newa ed un fallito attacco a sud-ovest di Velikije Luki.

Squadriglie tedesche di velivoli di combattimento e di lotta da vicino in cooperazione con velivoli da combattimento Romeni prendevano parte ripetutamente nei combattimenti difensivi portando specialmente forti attacchi contro i preparativi nemici nello spazio di penetrazione a sud-est di Cremenciug.

Nei giorni 20 e 21 ottobre venivano annientati nelle lotte aeree e dalla difesa contraerea 190 velivoli sovietici, con perdita di 6 propri apparecchi. Il tenente Lang, comandante di una squadriglia da caccia, raggiunse ieri la sua dodicesima vittoria aerea.

Sul fronte meridionale italiano si notava attività combattiva locale solo nel settore occidentale.

Nel settore marino ad occidente di Algeri attaccavano i velivoli tedeschi da combattimento e silluranti un convoglio nemico. Venivano colpite varie navi da trasporto ed un piroscafo di guardia. Una parte di queste navi può ritenersi perduta. Cinque velivoli non rientravano da queste operazioni.

Singoli velivoli britannici di disturbo sganciavano nella notte scorsa, senza alcun piano alcune bombe nel nord-ovest del territorio germanico.

Velivoli aerei tedeschi da combattimento si spingevano nella notte sul 22 ottobre fino a Londra e colpivano con bombe i previsti spazi da colpire.

Secondo le definitive segnalazioni delle forze di difesa contraerea il nemico ha perduto nei suoi attacchi diurni e notturni del 20 ottobre contro il territorio del Reich 28 anzichè 18 velivoli.

Dokazila o izdaji Badoglijeve vojske nad nemškim zaveznikom

Berlin, 22. okt. »Völkischer Beobachter« je iz zapiskov vrhovnega poveljstva povzel podatke in po njih podal točno sliko in zgodovino izdajstva Viktorja Emanuela in Badoglijeve klike. Iz teh podatkov je kakor na dlani jasno, da je ta družba že dolge mesece snovala izdajo.

Ko je bil 25. julija odstranjen Duce, je bilo nemškemu vrhovnemu poveljstvu jasno, kam vse skupaj meri. Že dolgo let se je vlekla napetost med delom italijanske vojske in fašizmom, največ zaradi odpora nazadnjaških krogov, ki jim socialne preosnove fašizma niso bile po volji. Savojska hiša je ta odpor zavestno podpirala. Omogočila je odstranitev moža, ki je Italiji priboril veličino in osramotila narod z novim izdajstvom. Že dolgo so v vojaških in savojskih krogih govorili o Dinu Grandiju kot nasledniku Mussolinija. Ta mož je ponujeno vlogo tudi sprejel. Ko je Italija stopila v vojno, se je podtalno rovarjenje še ojačilo. Kmalu je stopilo na plan tudi ime Petra Badoglia, čigar sin se je kot generalni konzul v Tangerju stalno družil s predstavniki Italiji sovražnih dežel in podobno kakor mornariški odposlanec v Budimpešti, grof Ponza di San Marino, izjavljal, da se »bomo mi kmalu skupaj z Angleži vojskovali proti Nemčiji«.

Zarotniška klika je s spretno igro izpodnesla januarja letos načelnika glavnega stana maršala Cavallera, na njegovo mesto pa je prišel general Ambrosio, član dvorske klike. Ta mož je moralno in odporno silo italijanske vojske še bolj podiral in postavil na vodilna mesta svoje somišljenike, ki so v vojski zanesli razdore, katerim tudi fašizem ni bil kos.

Italijanski vojak je pod dobrimi poveljniki mnogokje pokazal pravo hrabrost, posebno tedaj, kadar se je boril pod nemškim poveljstvom. Toda Ambrosio je poskrbel, da so akcije vodili ljudje njegovega kova, ki so namenoma vojaštvo puščali na cedilu. Tako so ustvarili plodna tla za izdajstvo. Zmotili pa so se v tem, ker so z večnimi zagotavljanji in častnimi besedami upali premotiti Nemce in jim onemogočiti nagel poseg. Toda po 8. septembru je nemško poveljstvo urno poseglo v zadevo in prekrižalo vse izdajalske načrte.

Izdajalsko šarjenje po Hrvaški

Takoj po nastopu generala Ambrosia so dvignili glave zarotniški generali, ki so »pomirjevali« Balkan in napenjali vse sile, da bi izpodkopali ugled hrvatskih oblasti in razmere v novi državi še bolj zapletli.

Tam je šaril poveljnik 2. armade general Roatta, ki je na Hrvatskem, na ostalem Balkanu, v Grčiji in Bolgariji mešal štrene in povsod svojim zaveznikom metal polena pod noge. Roatta je podpiral prevratnike, ki so nagajali nemški vojski, in dražil z nasilji prebivalstvo tam, kjer so oddelki nemške vojske hoteli vzpostaviti red in mir. Roatta je na debelo zalagal upornike z živili in strelivom in jih naganjal v borbo proti nemški vojski. Načelnik glavnega stana Cavallero je na zahtevo nemškega poveljstva temu početju sicer sklenil narediti konec, toda Ambrosio in Roatta sta vsa njegova povelja briskirala. Roatta je še naprej zalagal četnike z orožjem in hrano in zraven silil nemško poveljstvo v odločne nastope proti upornikom in nudil svoje sodelovanje. Pri skupnih akcijah pa je spet vlekel na svojo stran in z vsemi mogočimi in nemogočimi izgovori onemogočal odločilen nastop. Večkrat se je dogodilo, da so Italijani izpraznili nekatera ozemlja in jih prepuščali v oblast četnikom in upornikom. Ta general je na vse proteste odgovarjal, da te »pomagače rabi zaradi lastne zaščite in jih ne more na noben način pogrešati«. Istočasno je Roatta uprizarjal strahovalne pohode na civilno prebivalstvo in klal mirno ljudstvo, zlasti srbsko, da je s tem razburjal ljudi in podiral nemško obnovitveno delo. Čim je nemško vrhovno poveljstvo za kakšno početje izvedelo, je najodločneje protestiralo in preprečilo nadaljnje krvološke izpade tega propadlega generala.

Razbojniki in generali za isto mizo

Višek pa so dogodki dosegli, ko so Roatta in njegovi generali februarja letos odklonili pomoč nemški vojski za skupen nastop proti upornikom, po drugi strani pa se je izvedelo, da so se ti generali začeli lepo pogajati in družiti s komunističnimi tolovaji. Če je moral proti njim nastopiti, se je z njimi prej dogovoril o odprtini, skozi katero so uporniki zmerom lahko pobegnili. S temi pompoznimi ofenzivami je poskušal slepiti nemško poveljstvo, toda igra je bila preveč prozorna. Posebno je bil Roatta naklonjen komunistom in je ukazal svojim podrejenim, da ne smejo ubogati navodil nemškega poveljstva in ne smejo nastopiti v času, ki ga je v ta namen poveljstvo določilo. Tako je razbojnikom omogočil umik. Roatta je zahteval zase tudi poveljstvo hrvatske vojske in pripraviti Angležem mostišče ob Jadranu. Toda njegova igra je bila odkrita in dogodki po 8. septembru so dokazali, da je imelo nemško poveljstvo prav, ko je bilo do Roatte in njegovih sozarotnikov skrajno oprezno.

Položaj na Balkanu se ni nič spremenil niti potem, ko je Roatta prevzel poveljstvo 6. italijanske armade na Siciliji. Njegov naslednik je postal namreč general Robotti, ki je skušal skupne nemško-italijanske nastope proti komunističnim tolovajem onemogočiti s tem, da je komuniste vedno izpuščal skozi italijanske bojne črte v gorovje.

Nemško vodstvo tega ni moglo več trpeti tudi zaradi varnosti evropske trdnjave na Balkanu. Nemški zunanji minister in namestnik nemškega vrhovnega poveljnika sta pri obisku v Rimu načela to zadevo.

Mussolini se je vpričo Ambrosia jasno izrekel za boj proti četnikom in za razorožitev, Ambrosio pa je to odklonil, s čimer se je pokazala Nemcem nasprotna usmerjenost v italijanskem vrhovnem poveljstvu.

Ko so se začeli nemški nastopi, so italijanska poveljstva grozila celo z represalijami proti nemškim oddelkom. Poveljnik II. italijanske armade pa je javno razglasil, da so četniki enakovredni italijanskim oddelkom in zahteval takojšen odpoklic nemških čet ter izročitev ujetih kolovodij.

Izdaja na Siciliji

General Roatta si je s svojo politiko na Balkanu pridobil take zasluge, da mu je načelnik vrhovnega poveljstva general Ambrosio zaupal vodstvo odseka, ki je bil nasprotniku najbližji. Dobil je poveljstvo nad VI. italijansko armado na Siciliji.

Roattovo izdajstvo je bilo še bolj očitno, ko sta se čisto brez potrebe vdala otoka Pantelleria in Lampedusa. Prva je bila tako utrjena, da bi se bila lahko branila mesece, saj je njena posadka pri vseh bombardiranjih iz zraka imela komaj 50 mrtvih in ranjenih. Toda poveljnik je že pri prvih strelih iz angleških bojnih ladij izobesil belo zastavo. To izdajo so opravičevali s pomanjkanjem vode in streliva, čeprav je bilo vsega dovolj. Lampeduso so izročili majhnim ameriškim oddelkom, ki so se tam izkrcali z gumijastimi čolni, in italijanski pwveljniki so Amerikancem uslužno pritekli nasproti.

Neučinkovite mine pred Sicilijo

Angleški vojaški strokovnjak Liddel Hart je ironično dejal, da nastavljene mine, ki bi izkrcanje nedvomno ovirale, namenoma niso bile pripravljene za eksplozijo, ker se italijanski častniki niso dali motiti pri kopanju. Najbrž je tudi to spadalo k dobro pripravljeni izdaji. Če bi se bilo italijansko vrhovno poveljstvo res hotelo upreti in poslušati nemške nasvete, bi bilo angleško-ameriško izkrcanje na Siciliji za zaveznike zatrdno hud poraz.

Naravnost mojstrski primer strahotne izdaje je bilo ravnanje italijanskega poveljnika v pristanišču Augusta, ki je navzlic temu, da ni bilo ne duha ne sluha o kakšnih Angležih, vendar dal uničiti vse obrambne naprave. Od tega trenutka dalje je postal že kar običaj, da je večina italijanskih častnikov zapuščala svoje čete in odšla v Catanijo, da so italijanski vojaki kar v trumah uhajali, da so bila za hrbtom nemških čet razstreljena cestna križišča, kar naj bi otežkočilo umik, in da so poveljniki italijanskih letališč zapustili svoja mesta.

Dne 14. julija so skušali ti ubežniki izročiti sovražniku Catanijo tako, da so sneli italijansko zastavo. Roatta je tedaj zahteval za obrambo Italije nadaljnjih osem nemških divizij, ki naj bi jih vzeli v Franciji. Italijani sami pa niso nič storili za skladno sodelovanje z nemškimi divizijami. Generala Ambrosio in Roatta sta zahtevala takojšen prevoz angleških in ameriških ujetnikov v Nemčijo, da ne bi obteževali že tako in tako težkega italijanskega prehranjevalnega vprašanja. Nemški predlog, naj bi nemški pionirji priskočili na pomoč, pa so seveda zavrnili.

Ambrosio zahteva vrhovno poveljstvo

Isto velja za popravo poškodovanih italijanskih letališč. Na tisoče italijanskih vojakov je postopalo. Vsaj najnujnejša dela bi bili lahko opravili, če že za boj niso bili sposobni. General Ambrosio je obljubil, da bo izpolnil vse nemške zahteve, besede pa seveda ni držal. Narobe! Že prihodnjega dne je zahteval vrhovno poveljstvo nad nemškimi četami v Italiji, »da bi lahko svobodno odločal«. Nemško vrhovno poveljstvo je moralo molčati, čeprav je vedelo, da Italijani snujejo izdajo. Njegova ura namreč še ni bila prišla.

Ovire in sabotaža na vseh koncih in krajih

Hudi boji z močnejšimi angleškimi in ameriškimi silami v Tuniziji so kmalu pokazali, da italijansko vojaško poveljstvo ni marlao več sodelovati. Kršilo je sporazum ter prepustilo borbo nemškim divizijam. Že to je dalo slutiti, da gre za skrbno zasnovano izdajo, do katere je moglo priti le po Ambrosijevem soglasju.

Potem so sovražniku še dovolili, da je tako rekoč brez boja dobil v roke oba utrjena otoka Pantellerijo in Lampeduso in se nevarno približal Siciliji, tako da je bilo treba računati s sovražnim izkrcavanjem. Roatta, poveljnik 6. italijanske armade, je spočetka hlinil veliko skrb za obrambo Sicilije, a kmalu se je izkazalo, da je njegovo delovanje ena sama sleparija. Italijanski obalni oddelki niso dobili nobenih navodil in za sodelovanje z nemškimi oddelki sploh ni bilo poskrbljeno, čeprav se je nemško poveljstvo o tem večkrat pogovarjalo z italijanskim.

Še slabša je bila obramba Kalabrije, ki jo je vodil bergamski vojvoda, član kraljeve vojaške klike. Ob obali je bilo le nekaj zastarelih in redkih postojank. Orožje obalne obrambe je bilo slabo in tudi zastarelo. Protiletalske obrambe skoraj ni bilo. Za vse te pomanjkljivosti je bil odgovoren Roatta, ki je bil od maja načelnik vrhovnega poveljstva v Rimu.

Že maja l. 1943, torej cela dva meseca pred izkrcanjem na Siciliji, je nemško vrhovno poveljstvo italijanskemu ponudilo za okrepitev čet v Afriki več nemških divizij, kar pa je italijansko vrhovno poveljstvo odklonilo, potem ko je Duceju o vsej stvari poslalo napačno obvestilo.

Sicer je Roatta nekaj dni po izkrcanju na glas izjavil, da je treba Italijo braniti na Siciliji, hkrati pa je svojim častnikom dejal, da je obramba možna le na črti Genova-Rimini, če ne bo Nemčija poslala motoriziranih oddelkov na pomoč, ki pa jih je nemško poveljstvo ponudilo že maja meseca, a jih je italijansko poveljstvo tedaj odklonilo. Bil je torej pripravljen prepustiti sovražniku polovico Italije, namesto da bi mislil na resno obrambo domovine.

Če je že na najvišjih mestih vladal tak duh, potem je nesposobnost italijanskega vojaštva čisto razumljiva. Italijani na primer niso bili sposobni pripraviti dovolj streliva za protitankovske in obalne topove, ki jim jih je poslala Nemčija.

Prav tedaj pa je italijansko vrhovno poveljstvo zahtevalo od nemškega, naj mu prepusti poveljstvo nad vsemi četami, ki se borijo v Italiji, maršalu Kesselringu pa poslalo še posebno zahtevo, naj skrči število svojih sodelavcev.

10. julija, ko se je začelo izkrcanje na Siciliji, je bila izdaja že v celoti jasna. V vseh krajih, kjer so se Angleži in Amerikanci izkrcali, italijanske čete sploh niso nudile odpora. Predajale so se sovražniku, ali pa zapustile bojišče, ne da bi uničile vojaške naprave.

Angleži in Amerikanci so sami poročali, da so naleteli na resen odpor, šele ko so se srečali z nemškimi oddelki. Skoraj vse divizije italijanske obalne obrambe so docela odpovedale. Zapeljali so jih italijanski častniki, čeprav često proti volji. »Times« sam je zapisal, da italijanske edinice, ki so stražile obalo, sploh niso oddale strela.

Viktor Emanuel in Badoglio ne moreta zaveznikom ničesar nuditi

Stockholm, 23. okt. DNB. Angleški list »New Statesman and Nation« obračunava v uvodniku z Viktorjem Emanuelom, Badoglijem in z njihovimi dvomljivimi pristaši, ter pravi, da je angleško-ameriška politika do Italije popolnoma zgrešena.

»Kaj se prav za prav dogaja med Badoglijem in Eisenhowerjem?« sprašuje list. »Bržkone si poskuša Viktor Emanuel zagotoviti nagrado za svoje sodelovanje. Kaj zahteva, je še vedno tajno. Ali nemara poroštvo, da bi monarhija ostala? Ali pa bi si rad zagotovil vsaj majhen ostanek svojega prekomorskega cesarstva? Neka ameriška poluradna izjava to zaskrbljenost opravičuje. V tej namreč priznavajo, da vedenje Viktorja Emanuela daje povod za kritiko.«

List nadaljuje: »Oglejmo si malo natančneje to sliko: slaboten kralj, starikav maršal, kje pa je italijanski narod? 20 let je kril Viktor Emanuel Mussolinija. Zdaj pa naj Italijani priznajo Badoglija kot svojega zaščitnika. Saj si ga niso izvolili. O njem je znano samo, da je znal v Abesiniji zelo brutalno nastopati. Zdaj se opira na vlado, ki sestaja iz kvarteta vojakov, h kateremu spada tudi general Roatta, znan po svoji nečloveškosti«.

»Kaj naj si misli o vsem tem italijanski narod? Dolga leta je kralj hujskal narod proti Angležem in Amerikancem. Kar na lepem pa jame kralj nadzirati svojega dovčerajšnjega zaveznika kot »sovražnika človeštva«. Ali je kdaj kdo tako resramno izkoriščal svoj narod? Ali je kdaj postal kak narod tako neprikrito objekt kupčevanja?«

»Tako ne pojde več naprej,« zaključuje list. »Churchill in Roosevelt sta se spustila predaleč v neupoštevanje volje naroda. Italijanski par, s katerim mešetarita, nam nima ničesar nuditi«.

Vesti 23. oktobra

Italijanski mornariški podtajnik admiral Antonio Legnani se je pri avtomobilski vožnji iz Vicenze v Verono smrtno ponesrečil.

Madžarski državni upravitelj Horthy je v četrtek sprejel novega turškega poslanika v Budimpešti Sefket Fuad Kececija.

Za novega vrhovnega poveljnika angleške sredozemske mornarice je bil imenovan admiral John Cunningham.

Povsod, kamor so v Italiji prišle čete osme armade, piše »Daily Telegraph«, so cene bliskovito poskočile. V tednu dni se niso samo podvojile, temveč celo podesetorile.

Italijanski narod je po večini moralno zdrav in močno trpi zaradi sramote, ki jo je rodilo izdajalsko početjanje Badoglijeve klike, piše »Giornale d'Italia«. Spontani odgovor vseh plasti prebivalstva na Mussolinijev osvoboditev in oklic maršala Grazianija nudijo pač zato najlepši dokaz.

Sovjetski zunanji minister Molotov je sprejel novega izrednega ameriškega poslanika v Rusiji Harrimana.

Argentinski državni predsednik je imenoval generala Perlingera za notranjega ministra in generala Gilberta za zunanjega ministra.

Seznam tistih, ki so prelomili prisego

Ljubljana, 23. oktobra.

V naslednjem prinašamo seznam tistih bivših aktivnih častnikov in podčastnikov, ki so se pridružili razbojniškim tolpam ter vodijo boj za uničenje lastnega ljudstva, tistega ljudstva, ki so mu na Boga in na čast prisegli, da ga bodo branili. Zbrali so se okrog bivšega podpolkovnika Jaka Avšiča, ki sta ga Tito in Kidrič v dveh letih porinila do generala. Ti ljudje so v ljubljanski izdaji 26. številke »Slovenskega poročevalca« priobčili dolgovezno komunistično izjavo, v kateri zlasti silovito udrihajo čez bivšo jugoslovansko vojsko in čez njen razpad. Ti aktivni heroji s tem bijejo po zobeh vendar sami sebe. Kdo pa je vodil bivšo vojsko in jo naredil tako, kakršna je bila? Oni sami, saj so bili njeni oficirji! Kdo pa je leta 1941 prvi pobegnil na varno k ženi ali ljubici, če ne prav ti podpisniki, ki jih vse poznamo in poznamo njihovo junaško vedenje v aprilu 1941! Tisoči in tisoči slovenskih vojakov so priča njihovega tedanjega bojazljivega pobega. Slovenskega ljudstva izjave teh pisarniških junakov ne zanimajo; zanimalo ga bo kvečjemu, kdo so tisti, ki so še enkrat pljunili na svojo čast, prelomili prisego in svoj narod izdali. Tile so:

Jaka Avšič, »general«, član vrhovnega plenuma OF, namestnik komandanta NOV in PO Slovenije; Josip Jeras, predsednik organizacije vojnih dobrovoljcev v prvi svetovni vojni, član vrhovnega plenuma OF, nadalje: Peter Kiler, Vlado Naglič, Vlado Vodopivec, Aleksander Elsner, Rajko Tanaskovič, Pero Povivoda, Franc Tavčar, Franc Potočnik, Bine Mamilovič, Mirko Bračič, Janez Tomšič, Damas Oblak, Socerb Božič; dr. Slavko Kolar, Ostoje Vokič, Mijodrag Rakič, Cvetko Dolenc, Peter Bisjak, Radko Pečovnik, Jože Malič, Alojz Kukman, Karlo Kronegger, Vlado Setec, Slavko Kavšek, Karel Pirš, Josip Hočevar, dr. Vekoslav Valentinčič, Boris Škulj, Anton Plantan, Edvard Kokl, Mirko Brodnik, Franc Dolšek, Ivan Bambič, Bogomir Šnuderl, Edo Nikolič, Miroslav Štepančič, Milan Gole, Ladislav Legiša, Slavko Malnarič, Danilo Berger, Viktor Remc, Fran Petrič, Vili Kozar, Ludvik Valentinčič, Drago Mežnaršič, Bogumil Hude, Leon Zaplatil, Jože Švigelj, Milan Sonc, Branko Pečovnik, Martin Šlibar, Miro Kavčič, Vincenc Grošelj, Sava Konvalinko, Sergej Berce, Branko Ličan, Pero Cestnik, Miha Mišič, Hrvoje Gregorin, Drago Preselj, Franc Avsenek, Daniel Barle, Ivan Drčar, Vitomir Amalješi, Ivan Kalabosa, Franc Misnjak, Viktor Rome, Danilo Rebula, Peter Skrivaneli in Milan Šproc.

Vse poslušalce radija opozarjamo na oddajo slovenskih domobrancev, ki bo jutri, 24. oktobra, ob 11.30

Ljubljana

Koledar

Sobota, 23. vinotoka: Zavetnica umirajočih; Klotilda, devica in mučenica; Ignacij, škof.

Nedelja, 24. vinotoka: misijonska nedelja; Rafael, nadangel.

Obvestila

Za pokojnim kaplanom Antonom Hočevarjem, ki so ga 26. oktobra 1942 ubili komunisti, bo maša zadušnica v torek, 26. oktobra, ob 7 v frančiškanski cerkvi.

Sv. maša zadušnica za gregorske žrtve, pobite na Velikem Osolniku, bo v torek, 28. oktobra, ob 7 v uršulinski cerkvi. Gregorčí vabljeni!

Učitelji — pevci, udeležite se jutri ob 4 popoldne pogreba pokojnega ravnatelja A. Doklerja. Pevska vaja bo jutri dopoldne ob 10 na učiteljišču.

Vsi člani, ki so naročili sadno drevje pri Sadjarski in vrtnarski podružnici Ljubljana I., naj pridejo ponj v torek, dne 26. t. m. h Kmetijski družbi na Novi trg št. 3 (dvorišče).

— **Vsem državnim upokojencem.** Z ozirom na naš objavljen poziv glede nabave novih železniških legitimacij opozarjamo vse državne upokojence, da finančna direkcija zaenkrat ne bo izdajala novih legitimacij, marveč bo samo podaljševala stare. V legitimacije, kjer so že izčrpani vsi listi, bodo vstavljeni novi vložki. Zato za zdaj odpade najavljeno posredovanje za naše člane. Kolikor smo poučeni, državnim upokojencem v tekočem letu ni treba predlagati »prijav za prejem draginjskih doklad« (v prejšnjih letih je bil določen oktobrski termin). Za otroke, stare nad 16 let, pa morajo upravičenci izkazati redno šolanje z označbo, ali prejema otrok podporo ali štipendijo in koliko znaša ta na mesec, ali pa dokazati, da je otrok trajno nesposoben za delo in pridobivanje. **To velja za državne upokojence, ki prejemajo pokojnino pri tukajšnji finančni direkciji.** — Združenje javnih uslužbencev za Ljubljansko pokrajino.

— **Zelje na mesarske knjižice.** Da se sveže zelje, ki ga prodajajo od Prevoda pooblaščeni trgovci na živilskem trgu pravično razdeli, bo naprodaj od sobote, 23. t. m. samo na mesarske knjižice. Zato naj vsakdo, ki želi zelje dobiti, prinese seboj mesarsko knjižico. Zelje bo razdeljeno po razpoložljivih množinah.

KUPITE TAKOJ

eno najlepših knjig letošnjega leta svetovno znani Walter Scottov zgodovinski roman

»IVANHOE«

ki ga je založilo in izdalo uredništvo »Slovenca«. Dobite ga v vseh ljubljanskih knjigarnah in v veži Ljudske tiskarne. — Naroča se V UREDNIŠTVU »SLOVENCA«.

Državno gledališče

Drama:

Sobota, 23. oktobra: ob 16.30: »Cvetje v jeseni«. Izven. Cene od 22 lir navzdol.

Nedelja, 24. oktobra: ob 16: »Nevesta s krono«. Izven. Cene od 18 lir navzdol.

Ponedeljek, 25. oktobra: Zaprto.

Opera:

Sobota, 23. oktobra: ob 16: »Orfej in Evridika«. Red Prvi.

Nedelja, 24. oktobra. ob 16: »Netopir«. Operata. Izven. Cene od 32 lir navzdol.

Ponedeljek, 25. oktobra: Zaprto.

Z Gorenjskega

Tridnevni tečaj za koroško ženstvo je bil prirejen v Gozdu Martuljku. Zbrale so se članice okrožnega štaba ženske organizacije in vse okrožne ženske voditeljice s Koroškega in Gorenjskega, oddelne voditeljice in druge funkcionarke. Vrstila so se predavanja o svetovnonazorskih in narodnostnih vprašanjih. Za zaključek je bila primerna poslovilna slovesnost s petjem.

Vrhnika

Naročniki »Slovenskega doma« so lahko pouče o tem, ali imajo naročnino plačano ali so v zaostanku na Podlipski cesti 9. Tam lahko tudi plačajo naročnino. Zaloga vseh knjig »Slovenčeve knjižnice«, »Svet«, »Quo vadis« in »Ivanhoe«.

—II—

Kako nastaja huda in mila zima

Med laiki velja mnenje, češ da se napravi mraz, kadar piha burja, ker ta prinaša mrzli severni zrak, medtem ko pomeni jug toplo vreme, ker prinaša s seboj tople morske zračne mase. Fizikalno pa je stvar povsem drugačna. Zrak je namreč sam po sebi toliko razredčeno telo, da direktno ne more vsebovati toliko toplotne energije, da bi zadostavala za ogrevanje bedelejših plasti zemeljske skorje. Topel ali mrzel zrak bi se prilagodil že tekom nekaj ur k toplotnim razmeram onega kraja, kamor je dospel. Tako bi prihajale k nam oddaljene sibirske ali tropske mase že ogrete oziroma ohlajene. S tem se upliv severa ali juga na naše kraje sploh ne bi čutil. Toda zrak vedno vsebuje več ali manj vodnih hlapov, ki pa imajo posebne lastnosti, namreč: za sončne žarke so vodni hlapi prozorni, medtem ko so za zemeljske žarke, preko katerih zemlja gubi svojo toploto v vsemirju (ti žarki niso vidni) le malo propustni. Zato je tudi zrak, ki je bogat na vodnih hlapih, znatno manj prozoren za zemeljske žarke kot za sončne. Posledica tega je ta, da se nabere čez dan sončna toplota v zemeljski skorji in v zraku, a ponoči ta toplota le počasi izgineva. Če ta zrak preide potom vetrovnega mehanizma v hladne kraje, potem tako rekoč prinaša s seboj toploto, ker naredi s hladnimi kraji isto, kar je naredil s toplimi, namreč: vodni hlapi bodo zajezili zemeljske toplotne žarke, medtem ko bodo sončni prodirali naprej. Pri začetku prodora toplih zračnih mas se navadno spodnje plasti zaradi dotika z mrzlim tlom (oziroma s snežno odejo) ohlajajo, toda vodni hlapi se kmalu zgostijo in tako sprostijo v zrak še novo toploto. Zato so zračne mase, kri pridejo k nam pozimi s Sredozemskega morja, tople in prinašajo megleno, oblačno ali celo deževno vreme. Pojem toplih zračnih mas je torej navezan na pojem množine vodnih hlapov, ki so v zraku!

V polarnih krajih, kjer so morja in reke zmrznjene in vlada hud mraz, zrak ne more vsebovati pomembne množine vodnih hlapov. Zato je polarni zrak prozoren za sončne, a tudi enako prozoren za zemeljske žarke. Toda sonce (zlasti pozimi) obseva zemeljsko površino le del dneva, medtem ko zemlja ves čas (podnevi in ponoči) oddaja svojo toploto v vsemirje. Zato v polarnem zraku vlada silen mraz. Ako pride ta zrak v naše kraje, se pričenja tudi pri nas nagla ohladitev, ker zemlja naglo oddaja nakopičeno toploto v vsemirje. Za ohladitev je tudi bistvenega pomena snežna odeja, ker ta podnevi odbija sončne žarke nazaj v vsemirje (zaradi bele barve), medtem ko sneg ojači odtok toplote potom nevidnih žarkov s snežne površine v vsemirje. Zato je suh zrak in snežna odeja vedno znak hudega mraza! Iz tega sledi, da za hudo zimo ni nujno potreben vdor polarnega zraka, ampak zadostuje, da pride po zapadlem snegu suh zrak. In to se res v Ljubljani mnogokrat dogaja: po zapadlem snegu pritisne preko Alp severozapadnik. Alpe zadržujejo pri tem vlago in tako preplavi Slovenijo suh, a ne hlader zrak. Že čez noč se naredi hud mraz! V Ljubljani se navadno zniža toplina preko noči za 16 stopinj Celzija, na ljubljanskem polju pa za 20 stopinj in več. Časopisi pri tem poročajo o vdoru mrzlega vala, medtem ko dejansko nobenega takega vala ni!

Ali ste že naročili „Slovenčevo knjižnico"?

Če ne, storite to takoj! Za mal denar si boste lahko ustanovili lepo družinsko knjižnico.

V tretjem letniku te knjižne zbirke bodo zastopana dela iz književnosti 15. narodov.

Dosedanji že izšli knjigi

Dr. Ivana Preglja **„Mlada Breda"** in Henry Bordeaux-a **„Raymonda"** samo potrjujeta, da skuša Slovenčeva knjižnica nuditi svojim bralcem res le najboljše od najboljšega.

Vsak reden naročnik bo dobil za nagrado dve lepi knjigi!

Ne odlašajte, ampak naročite se na najbolj razširjeno slovensko zbirko knjig!

Vsaka knjiga stane za naročnike le 8 lir

Knjige naročite pri **Upravi Slovenčeve knjižnice,** Kopitarjeva 6, Ljubljana

† Cilka Krekova

Včeraj je v Ljubljani na svojem skromnem domu umrla Cilka Krekova, sestra pokojnega Dr. Jan. Ev. Kreka. Dočakala je starost 77 let. Bila je preprosta slovenska žena, ki se je udejstvovala v mnogih človekoljubnih društvih in krščanskih ženskih organizacijah. Zadnje leto je mnogo trpela zaradi težke bolezni, kateri ni bilo leka. Pokopali jo bodo jutri, v nedeljo, popoldne. Blaga žena, ki je delila samo dobro in nikomur storila zla, naj pri Bogu uživa svoje plačilo!

Kostanjevica

Koliko gorja in bede so pripravili našemu ljudstvu pri nas partizani, se v tiskanih vrsticah ne da popisati. Le tisti, ki so vse to doživeli, lahko to razumejo. Kostanjevica in tudi najstarejši Kostanjevčani ne pomnijo takih groznih dni. Pri Kostanjevici je do sedaj padlo 6 domobrancev, od katerih trije so umrli v krški bolnišnici. 19. septembra je ubil električni tok domobranca Debevca Poldeta iz Svinjskega. Hudo pa je trpelo tudi civilno prebivalstvo. Pri komunističnih napadih oziroma streljanju je partizanska granata zadela in ubila tudi hčerko stavbenika **Bartolija gdč. Marijo.**

Včeraj pa se je Krška dolina oddahnila. Partizanske republike ni več, dolino in gozdove pa čistijo nemška vojska in domobranci. O vsem bomo še poročali.

Le do 1. novembra t. l.

bomo še sprejemali naročila na poljudnoznanstveno zbirko knjig

»Svet«

Zbirko naročite v Ljudski knjigarni ali pa pri upravi zbirke Kopitarjeva 6, Ljubljana.

Zakaj opravljamo Baragovo devetdnevnico?

Po vseh ljubljanskih cerkvah, po mnogih šolah in domovih se te dni opravlja Baragova devetdnevnica. Ta ali oni se morda sprašuje: Zakaj sploh to? Vprašanje je razumljivo pri tistem, ki našega Barago ali sploh ne pozna ali pa premalo. Kakor hitro pa vemo, kaj pomeni Slovencem in Cerkvi naš Baraga, nam je veliki pomen Baragove devetdnevnice na dlani.

Baraga je eden največjih Slovencev, če ne sploh največji!

Baraga je eden največjih misijonarjev v Cerkvi!

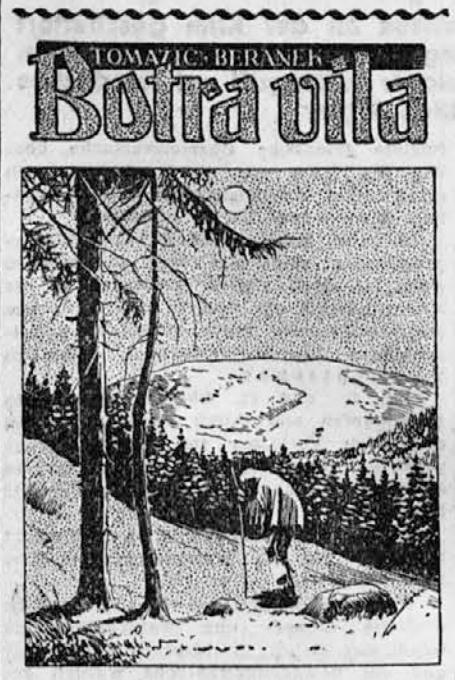

117.

Stari pastir ju je takoj spoznal, onadva pa njega prav tako.

Mati je tedaj pristopila ter mu nežno naravnala mahovnato blazino, da bo laže ležal in lepše sanjal, oče pa je izpod nemirnih smrek potegnil mehko odejo, iz nočne megle stkano, ter ga skrbno pokril... Nato sta oče in mati na domačem ognjišču zakurila sveti ogenj...

Vse je bilo prelepo, domače, preljubo in njemu tako drago. Ob domačem ognjišču sta oče in mati zapela pesem uspavanko, k njej se je mešalo nočno šumenje pohorskih gozdov, nad katerimi se je razlivala srebrna mesečina. Tedaj so ga zbudili htinjski zvonovi; vstal je in odšel...

118.

V mesečni noči je na skrivnostnem gradišču zagorel nov ogenj in starega pastirja je k njemu vlekla skrivnostna moč. Na vrhu gradišča pa so ga zapustile vse moči; zgrudil se je ter zaspal, trdno zaspal za — vedno.

Tedaj pa se je nočni ogenj razgorel in iz gradiške zemlje se je dvignilo veliko srce, ki je zagorelo kot večerna zarja lepo, saj je svetilo mrtvemu pastirju kot večna luč: bilo je očetovo srce...

Nad očetovim srcem, ki je to noč našlo svoj mir, so planinski gozdovi slavnostno šumeli, pod srebrnimi zvezdami pa so zatrjančili vsi htinjski zvonovi vseh treh cerkva.

Baraga je svetnik!

In zdaj je jasno: Največjega Slovenca moramo vsaj mi Slovenci spoznati in vzljubiti, od največjega našega misijonarja se moramo naučiti misijonskega čutenja in misijonske žrtve, našega svetnika moramo častiti, se v stiskah sedanjih dni k njemu zatekati, in končno moramo Boga prositi, da ga sveta Cerkev kot svetnika nam in vsemu svetu razglasi in nam ga na oltarje postavi.

Vsem tem namenom lepo ustreza devetdnevnica. Z njo si bomo lepo približali Baragov lik, se bomo obogatili in oplemenitili z njegovim vzorom, si bomo pridobili v Baragu dragoceno pomoč.

Poskrbeti pa moramo, da bomo sadove devetdnevnice lepo ohranili. Baraga nam mora biti tudi v bodoče vedno pred duhovnimi očmi. In to bo, če ga bomo imeli najprej pogosto pred telesnimi očmi, če bomo njegovo sliko postavili na častno mesto v naše stanovanje, v šolsko sobo, v društveni lokal. Zato: v času Baragove devetdnevnice sprejmimo vsi Barago v naše domove in lokale. Poleg slike Jezusovega in Marijinega Srca naj krasi naše prostore tudi slika Baragova, tako bo duh Baragov prišel v nas in po njem bo zakraljevalo v naših srcih in v vsem našem narodu Kristusovo in Marijino kraljestvo miru.

Dve, tri iz lokalne kronike

V splošno bolnišnico so bili prepeljani nekateri poškodovanci in ponesrečenci.

Jazbec Ivan, 24 letni kurjač državne železnice, je padel s stroja in se hudo poškodoval. — Boltežar Andrej, 3 letni sin delavca v Črni vasi na Barju, si je pri padcu zlomil desno nogo. — V Vrbljenju na Iškem si je pri padcu zlomila levo roko 64-letna prevžitkarica Helena Likovičeva. — V Štepanji vasi pa je padel pod voz in se hudo poškodoval 64 letni posestnik France Žitnik.

V Ljubljani je do 15.000 najemnikov stanovanj in obratnih lokalov. Stanovanjski najemniki so pred leti ustanovili svojo organizacijo. Društvo stanovanjskih najemnikov šteje sedaj do 400 članov. V Ljubljani je bilo po uradnih statističnih podatkih konec leta 1942 vsega 22.551 stanovanj, ko jih je bilo leta 1940 samo 21.959. Prirastek je primeren takratnim gospodarskim prilikam.

Poročali smo že, da je mestna občina ljubljanska kupila na Posavju primeren svet za veterinarsko-sanitarnim predpisom odgovarjajoče mrhovišče. Načrti za zidavo primernih poslopij so že izdelani. Okrajno načelstvo za ljubljansko okolico pa je razpisalo komisijski ogled za izdajo gradbenega dovoljenja.

Iz Hrvaške

Zagrebško državno gledališče in zagrebška Filharmonija sta pred dnevi gostovala pod vodstvom dirigenta Matačiča na Dunaju. Graški dnevnik poroča, da je gostovanje zelo uspelo.

Tobačna žetev v južni Hrvatski je končana. S pridelovanjem tobaka je v teh krajih zaposlenih 30—35 tisoč rodbin. Za leto 1943 je vlada odobrila doslej največjo količino sadik: 322 milijonov strokov. Iz mnogih razlogov, posebno pa zaradi večjega posevka z žitaricami je bilo zasajenih vsega okoli 160 milijonov strokov. Letošnja žetev tobaka bo mnogo večja kakor lansko leto, verjetno za celih 100 vagonov. Po kakovosti je tobak dober, zlasti zgodnji.

Nagrade za najboljšo ljudsko igro, ki je zanjo razpisala natečaj Matica hrvatskih gledaliških igralcev, so bile razdeljene takole: Prvo nagrado 10.000 kun je dobil Fran Hrčič iz Samobora za komedijo v štirih dejanjih »Stričeva dediščina«; drugo nagrado 4000 kun je prejel Zvonko Veljačič iz Zagreba za dramo v devetih slikah »Mrtvi otok«; tretjo nagrado 3000 kun je dobil Drago Rubin iz Zagreba za dramo v štirih dejanjih »Na prelomu«; četrto nagrado 1500 kun je prejel Josip Selak iz Zagreba za dramo v treh dejanjih »Trpini«; peto nagrado 1500 kun pa je dobil Vladimir Bukač iz Dugerese za komedijo v treh dejanjih »Izgubljena ogrlica«.

Zagrebško stolnico popravljajo. Odboru za obnovo zagrebške stolnice je ministrstvo za javna dela nakazalo za nadaljevanje popravil dva milijona kun.

Razširjenje varaždinskega kopališča. — Mestno kopališče na Dravi je imelo letos izredno velik obisk in so na blagajni pobrali skoraj milijon kun vstopnine. Ker ima kopališče malo kabin, je bilo sklenjeno njih število pomnožiti, zgraditi pa nameravajo tudi nov bazen.

Stanje Hrvatske državne banke. Po izkazu Hrvatske državne banke z dne 15. septembra so zlate in devizne rezerve v prvi polovici septembra narasle za 0.53 na 22.72 milijarde kun. Skoraj nespremenjeni so ostali predujmi na kliriške terjatve v inozemstvu, ki znašajo 7.8 miljarde kun. Prav tako se ni bistveno spremenila postavka menič nih in lombardnih posojil, ki znaša 18.9 milijarde kun. Obtok bankovcev se je v prvi polovici septembra dvignil za 1.89 na 30.16 milijarde kun pri istočasnem zmanjšanju žirovnih dobroimetij za 1.41 na 6.25 milijarde kun, tako da se skupna vsota obtoka bankovcev in žironih dobroimetij ni bistveno dvignila. To je tem bolj značilno, ker se je v teku avgusta obtok bankovcev dvignil za 2.58 milijarde kun pri istočasnem povečanju žirovnih dobroimetij za 3.09 milijarde kun.

Zaradi železniške nesreče v nevarnosti celo mesto

Prebivalstvo ameriškega mesta Ashland je te dni zelo vznemiril silen požar, ki je nastal na tamkajšnji železniški progi. Iz devetih okoliških mest so prihitele požarne brambe, da bi pomagale gasiti ogenj, ki se je z bliskovito naglico razširjal na bližnja poslopja, zlasti na tovarno gumija in del kolodvorskih skladišč. Ogenj je nastal na ta način, da sta dva železniška vozova — cisterni — iztirila, pri čemer se je bencin iz njih razlil po bližnji cesti in po odtočnih cevih.

G. Pevsner:

Dvojno življenje Evna Azeva

8

Medtem pa je nastopila nevarnost, da se bo obetavna in donosna življenjska pot Evna Azeva v začetku ustavila.

Po pismu, ki ga je bil poslal orožniškemu poveljstvu v Rostovu leta 1894, so prijeli nekaj ljudi v tem mestu in drugod. V domačih socialističnih krogih se je raznesel glas, da so te ljudi prijeli po podatkih, ki so jih dobili iz tujine. Sum se je obrnil na Evna Azeva.

Neki študent iz Odese, po imenu Peters, je to sporočil tovarišem v Karlsruhe, toda na njegovo poročilo se tam nihče ni oziral. Pozneje je drug študent, po imenu Koroboškin, raznesel podobne glasove, toda edini uspeh, ki ga je s tem dosegel, je bil, da so ga kot obrekovalca izključili iz študentovskega prevratniškega krožka. Tudi neki nemški Jud, po imenu Barnass, je obtožil Azeva enakih pregreh, pa ni mogel ničesar dokazati.

Sleherna senca suma proti Azevu se je torej razblinila. Ko so ga potem leta 1895 ob obisku ruskega carja in carice še izgnali iz Darmstadta, je njegov položaj v študentovskih krogih postal nedotakljiv.

Od tega trenutka je bil njegov revolucionarski sloves zagotovljen. Na vseh prireditvah, na vseh prevratniških shodih so mu ploskali kot enemu najbolj prepričanih in zvestih apostolov revolucionarne misli.

Vladimir Burcev, ki je bil pozneje njegov najbolj zagrizen tožnik, pripoveduje, da je prav tedaj izšla prva številka njegovega lista »Narodovolec«. V njej je priobčil hujskaški oklic, naj ubijejo carja.

Edino pismeno odobravanje, ki ga je za ta oklic dobil, je prišlo — od Evna Azeva, ki je hkratu prijemal mastne zneske od carske policije za pobijanje prevratništva...

DVIG

Leta 1899. je Azev diplomiral za inženirja elektrotehnike. Leta 1900. mu je carska policija zvišala prejemke na 300 rubljev mesečno. Poleg redne letne nagrade je dobil še izredno za veliko noč.

Elektrotehnično podjetje Schuckert mu je ponudilo inženirsko mesto, ki bi ga bil morda sprejel, če ga ne bi bila ruska policija povabila, naj se vrne v domovino, in mu obljubljala, da bo dobil doma podobno, toda še dosti bolje plačano mesto.

Veter sreče je napihoval jadra njegove ladje in tako je jeseni tega leta Azev odrinil v Rusijo ter se ustavil v Moskvi. Sprejem, ki mu ga je pripravil načelnik carske skrivne politične policije v Moskvi, Subatov, ni bil nič manj prisrčen in prijateljski kakor sprejem, ki so mu ga pripravili Gitlovski ter še drugi poglavarji ruskega prevratniškega in nasilniškega gibanja.

Vrnitev v Rusijo pomeni v življenju Evna Azeva začetek razgibanega razdobja, ki se bo končalo s tem, da se bo povzpel na najvišja in na najbolj odgovorna mesta v revolucionarni stranki. Ta dvig je bil sicer počasen, ne lahak in poln nevarnosti, toda novo pečeni revolucionar se je zdaj za končno odločil in se nič ne kesa. Pozna pot, po kateri bo moral hoditi, in težave, ki jih bo moral premagovati.

Zdaj gre za to, da si pridobi ugled in zaupanje pri revolucijonarjih, prebivajočih v domovini, hkrati pa vzdržati žive zveze s tistimi, ki so v tujini in ki prevratniško gibanje vodijo od zunaj. Moral bo imeti stike z najrazličnejšimi skupinami, razsejanimi po širnem ruskem cesarstvu ter si povsod ustvariti zveze in pridobiti prijateljev.

Azev se je po vrnitvi najprej ločil od žene, ki je ni več potreboval in ki se je vrnila v Bern, da bi študirala dalje. S podporo Subatova je brž dobil inženirsko mesto pri Splošni električni družbi v Moskvi. Pozneje je stopil v »Zvezo za vzajemno pomoč članom razumniških poklicev«, v kateri se je zbral cvet socialnih revolucionarjev in moskovskega razumništva. Ti so se pogosto zbirali v hiši pisateljice E. Nemcinove.

K tem sestankom so vabili tudi Azeva. Tako je dobil priliko, da se je seznanil z Andrejem Argunovim, predsednikom zveze revolucijonarnih socialistov v Moskvi. Ta je bil zelo vesel, da je spoznal prijatelja svojih prijateljev Gitlovskih.

Ta seznanitev, kratek nagovor, ki ga je imel, in nekaj nasvetov za tihotapljenje prepovedanih spisov, prihajajočih iz tujine, mu je v novem okolju takoj prineslo dosti spoštovanja in zaupanja.

Edina senca, ki je skalila vedrost teh dni v Moskvi, je bilo pismo njegovih bivših tovarišev iz Darmstadta, ki so hoteli zvedeti, kako je Azev mogel doseči, da je lahko ostal v Moskvi, ko so vendar glede tega za Jude veljale hude omejitve. Azev na to pismo sploh ni odgovoril in njegovi rojaki so najbrž mislili, da se mu je posrečilo doseči izjemo s tem, da je podkupil kakega policijskega uradnika.

Razen s prevratniki se je Azev v Moskvi sešel tudi s svojim novim službenim predstojnikom Subatovim, načelnikom Ohrane v tem mestu.